IDEELLA SVERIGE

Finansdepartementet
Diarienummer Fi2026/01654
Till fi.remissvar@regeringskansliet.se

IDEELLA SVERIGES REMISSVAR PÅ PROMEMORIAN EU:S PENNINGTVÄTTSPAKET

Ideella Sverige är den samlande organisationen för ideellt engagemang. Vi arbetar för att fler människor ska kunna engagera sig ideellt och för att organisationer ska ha goda och långsiktiga förutsättningar att ta emot, utveckla och behålla engagemang. Genom Volontärbyrån förmedlar vi ideella uppdrag över hela landet och stärker organisationers arbete med ideellt engagemang genom kunskap, utbildning och stöd.

Ideella Sveriges medlemmar består av en bredd av organisationer – alltifrån Sveriges största civilsamhällesorganisationer till medlemmar med ett fåtal anställda. Tillsammans representerar de hundratals individuella föreningar, tusentals anställda och hundratusentals ideellt engagerade människor. Medlemmarna förenas av att de verkar för social sammanhållning, gemenskap, jämlikhet och människors möjlighet att påverka sin egen livssituation. Medlemmarna bidrar alla till en starkare demokrati och välfärd samt att ge människor en röst.

ÖVERGRIPANDE SYNPUNKTER

Ideella Sverige välkomnar arbetet med att motverka penningtvätt och finansiering av terrorism och ser positivt på regler som bidrar till ökad transparens och motverkar att ideella föreningar utnyttjas för ekonomisk brottslighet. Samtidigt anser vi att de nya bestämmelserna om registrering av verkliga huvudmän behöver vara proportionerliga och ta större hänsyn till ideella föreningars olika förutsättningar. För många föreningar, särskilt de mindre, innebär ytterligare administrativa krav att ideellt engagerade behöver lägga mer tid på att sätta sig in i regelverk, ta fram underlag och lämna uppgifter till myndigheter. Det är tid som annars hade kunnat ägnas åt föreningens verksamhet och medlemmar.

Ideella Sverige delar promemorians utgångspunkt att det är angeläget att hålla trösklarna till ideellt engagemang låga. Vi välkomnar att promemorian uppmärksammar att de nya registreringskraven kan öka den administrativa bördan och påverka människors vilja att engagera sig. Samtidigt anser vi att konsekvenserna behöver analyseras närmare, särskilt för mindre föreningar som helt eller till stor del drivs av ideella krafter. Det behöver också bli tydligare vilka åtgärder som kan vidtas för att begränsa de negativa effekterna för det ideella engagemanget.

Ideella Sverige anser bland annat att regeringen bör utreda möjligheten att undanta föreningar som inte bedriver ekonomisk aktivitet från registreringsskyldigheten och säkerställa att det finns tydlig vägledning om vem som ska registreras som ledande befattningshavare. Vi vill också understryka vikten av ett starkt skydd för de personer vars uppgifter registreras, liksom behovet av att minska dubbelrapporteringen och förbättra ideella organisationers tillgång till bankkonton och andra grundläggande finansiella tjänster.

Ideella Sverige vill också uppmärksamma risken att ökade administrativa krav kan leda till att människor avstår från att bilda föreningar och i stället väljer att organisera sitt engagemang på andra sätt. Exempelvis privatpersoner som samlar in pengar genom Swish eller organiserar gemensamma insatser utan en förening som ansvarar för verksamheten. En sådan utveckling kan innebära att både insynen och möjligheterna till kontroll minskar, samtidigt som ansvarsfördelningen blir mindre tydlig.

Vi vill därför understryka att kraven behöver vara tydliga, enkla att följa och rimliga i förhållande till föreningarnas förutsättningar. Arbetet med att motverka penningtvätt och finansiering av terrorism får inte skapa onödiga hinder för människor att engagera sig ideellt eller organisera sig i föreningsform.

14. VERKLIGT HUVUDMANNASKAP

14.4 Vilka som omfattas av skyldigheterna

Förslag: Registreringsskyldigheten föreslås omfatta ideella föreningar som har ett organisationsnummer.

Ideella Sverige tillstyrker förslaget, men anser att regeringen bör utreda om föreningar som inte bedriver ekonomisk aktivitet kan undantas från registreringsskyldigheten.
Att en ideell förening har ett organisationsnummer innebär inte nödvändigtvis att den bedriver ekonomisk verksamhet. Det kan exempelvis handla om vilande föreningar eller föreningar som har upphört med sin verksamhet men fortfarande har kvar sitt organisationsnummer.

Det finns också mindre föreningar som bedriver ekonomisk verksamhet i mycket begränsad omfattning. Det kan exempelvis handla om föreningar som samlar in några tusen kronor per år eller anordnar enstaka aktiviteter för att finansiera sin verksamhet. Även för dessa föreningar behöver registreringskraven vara rimliga i förhållande till verksamhetens omfattning och föreningen förutsättningar.

Ideella Sverige anser därför att regeringen bör utreda möjligheten att undanta föreningar som saknar ekonomisk aktivitet eller endast bedriver sådan aktivitet i ringa omfattning. Det behöver också förtydligas vad som räknas som ekonomisk aktivitet och hur registreringsskyldigheten ska tillämpas på vilande föreningar och föreningar som saknar en fungerande styrelse.

De nya reglerna innebär dessutom att föreningar som saknar en verklig huvudman ska lämna personuppgifter om sina ledande befattningshavare. Även personer som företräder föreningar utan ekonomisk verksamhet kan därmed behöva registreras, vilket kan medföra integritetsrisker.
Ideella Sverige anser att regeringen bör pröva om nyttan med registreringen motiverar den administrativa bördan och behandlingen av personuppgifter för dessa föreningar. Möjligheten till ytterligare undantag bör utredas inom ramen för vad EU-regleringen tillåter.

14.5.3 Om verkliga huvudmän i en juridisk person inte kan identifieras

Bedömning: Enligt penningtvättsförordningen ska juridiska personer som inte kan identifiera någon verklig huvudman i stället lämna uppgifter om sina ledande befattningshavare. För ideella föreningar bedöms det i många fall vara styrelsens ordförande, men även exempelvis en generalsekreterare kan omfattas. Bedömningen ska göras utifrån förhållandena i den enskilda organisationen.

Ideella Sverige delar bedömningen, men anser att det behövs tydligare vägledning om vem som ska registreras som ledande befattningshavare i ideella föreningar.
Enligt dagens regler kan en förening anmäla att den saknar en verklig huvudman. De nya reglerna innebär att föreningen även ska lämna personuppgifter om sina ledande befattningshavare. Det ställer ytterligare krav på föreningarnas administration och hantering av personuppgifter.

Promemorian konstaterar att det inte alltid är enkelt att avgöra vem som ska räknas som ledande befattningshavare i en ideell förening. I mindre föreningar sköts verksamheten ofta av en ideell styrelse, medan större organisationer kan ha en anställd generalsekreterare med ansvar för den dagliga verksamheten. Ideella Sverige efterlyser därför tydlig och praktiskt användbar vägledning om vem som ska registreras och hur bedömningen ska göras. Reglerna behöver vara så tydliga att föreningar kan förstå och följa dem utan att behöva anlita juridisk expertis.

Det behöver också vara enkelt att uppdatera uppgifterna när någon lämnar sitt förtroendeuppdrag. En tidigare ordförande ska inte felaktigt stå kvar som aktuell företrädare för föreningen. Det måste även vara tydligt hur en tidigare förtroendevald kan uppmärksamma och få felaktiga uppgifter rättade. Kraven behöver vara rimliga i förhållande till mindre föreningars förutsättningar, särskilt när de saknar anställd personal och administrationen sköts av ideellt engagerade.

14.12.3 Särskilt om konsekvenser för den ideella sektorn

Bedömning: Promemorian framhåller civilsamhällets betydelse och att det är angeläget att hålla trösklarna till ideellt engagemang låga. Samtidigt konstateras att de nya registreringskraven kommer att öka den administrativa bördan för ideella föreningar och kan

påverka människors vilja att engagera sig.

Ideella Sverige delar promemorians bedömning att det är angeläget att hålla trösklarna till ideellt engagemang låga, men anser att konsekvenserna av de nya registreringskraven behöver analyseras närmare och att åtgärder krävs för att begränsa de negativa effekterna.

Promemorian uppmärksammar att ökad administration kan göra det svårare att engagera sig och ta på sig ledande uppdrag i ideella föreningar. Ideella Sverige anser att det behöver bli tydligare hur dessa konsekvenser ska begränsas, särskilt för mindre föreningar som helt eller till stor del drivs av ideella krafter.

I dessa föreningar sköts ekonomi, administration och myndighetskontakter ofta av ideellt engagerade. Nya krav på registrering, dokumentation och kontroll innebär att mer tid behöver läggas på administration i stället för på verksamheten. Ytterligare skyldigheter riskerar också att göra det mindre attraktivt att ta på sig förtroendeuppdrag.

Ideella Sverige anser därför att konsekvensanalysen behöver fördjupas när det gäller hur de nya kraven kan påverka föreningarnas möjligheter att rekrytera och behålla ideellt engagerade och förtroendevalda. Konsekvensanalysen behöver också belysa risken att ökade administrativa krav leder till att människor väljer att organisera sitt engagemang utanför föreningsformen. Om fler exempelvis väljer att samla in pengar som privatpersoner i stället för genom en förening kan det bli svårare att säkerställa insyn och kontroll över hur pengarna används. Det riskerar i sig att motverka syftet med de nya reglerna, som bland annat är att öka transparensen och förhindra ekonomisk brottslighet.

Promemorian lyfter att informationsinsatser och vägledning kan behövas för att hjälpa föreningar att följa reglerna. Ideella Sverige anser att sådant stöd behöver finnas på plats innan bestämmelserna börjar tillämpas. Informationen behöver vara tydlig, lättillgänglig och anpassad även för föreningar som saknar anställd personal eller juridisk kompetens.

Ideella Sverige anser också att regeringen behöver vidta åtgärder för att minska dubbelrapporteringen och förbättra ideella organisationers tillgång till grundläggande finansiella tjänster. Ideella föreningar behöver redan i dag lämna uppgifter till bland annat bidragsgivare, myndigheter och banker. Ideella Sverige ser positivt på krav som bidrar till ökad transparens och motverkar att föreningar utnyttjas för ekonomisk brottslighet. Samtidigt måste kraven vara proportionerliga och ta hänsyn till föreningarnas olika förutsättningar.
När nya registreringskrav införs är det därför viktigt att föreningarna inte behöver lämna samma uppgifter flera gånger. Regeringen bör undersöka hur registret över verkliga huvudmän kan samordnas med andra register så att uppgifter kan återanvändas där det är tillåtet och lämpligt, med hänsyn till skyddet för personuppgifter.

Promemorian lyfter att registreringen kan förbättra ideella föreningars möjligheter att få tillgång

till bankkonton och andra finansiella tjänster. Ideella Sverige ser positivt på detta, men vill understryka att registrering i sig inte garanterar tillgång till ett bankkonto. Att kunna öppna och behålla ett bankkonto är en grundläggande förutsättning för att ta emot medlemsavgifter, hantera bidrag och bedriva föreningsverksamhet.

Ideella Sverige anser därför att regeringen bör utreda om banker ska vara skyldiga att erbjuda ideella organisationer grundläggande banktjänster. En sådan skyldighet behöver utformas med hänsyn till bankernas ansvar att motverka penningtvätt och finansiering av terrorism. Bankerna bör också, när det är möjligt, kunna använda uppgifterna i registret i sina kundkännedomsprocesser för att minska föreningarnas behov av att lämna samma uppgifter flera gånger.

14.22 Personuppgiftsbehandling

Bedömning: De föreslagna bestämmelserna om verkligt huvudmannaskap och registret över verkliga huvudmän kommer att leda till ökad personuppgiftsbehandling och även viss behandling av känsliga personuppgifter. Behandlingen är förenlig med dataskyddsregleringen.

Ideella Sverige delar bedömningen att de nya bestämmelserna kommer att innebära ökad behandling av personuppgifter, men vill understryka vikten av ett starkt integritetsskydd för de personer som registreras. Promemorian konstaterar att fler personer inom ideella föreningar kommer att registreras och att uppgifterna i vissa fall kan avslöja exempelvis politisk eller religiös övertygelse. Det är viktigt att dessa risker beaktas, särskilt eftersom registreringen kan omfatta personer med ideella förtroendeuppdrag.

Det behöver vara tydligt vilka uppgifter som registreras, vem som får ta del av dem och hur de skyddas. Promemorian lyfter möjligheten att införa ytterligare skyddsåtgärder. Ideella Sverige anser att regeringen bör säkerställa att skyddet för de registrerade personerna är tillräckligt innan de nya reglerna börjar tillämpas. Ett fungerande integritetsskydd är viktigt för att registreringen inte ska skapa onödig oro eller göra det mindre attraktivt att ta på sig ideella förtroendeuppdrag.

Karin Ernlund,
Generalsekreterare
Ideella Sverige